

Sistema comunicatiu, cohesió i fragmentació social

MARIA COROMINAS

Amb la col·laboració de

JOSEP GIFREU

MÍRIAM HATIBI

Índex

Presentació

1. El model pluralista polaritzat dels països del sud d'Europa
2. Sistema de comunicació a Catalunya
3. Mitjans de comunicació en el context de 2010-2019
4. La Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals
5. Les xarxes socials
6. Comentaris finals

Referències

ANNEXOS

Presentació

Històricament, almenys a l'Europa occidental, es va atribuir a la ràdio i a la televisió una funció de *cohesió social*, entesa més aviat en termes de «cohesió nacional» —estatal. Aquest va ser un dels arguments explícits per a crear organismes públics de radiotelevisió, que en una etapa més o menys llarga segons els països van existir en règim de monopoli.

Les transformacions en el sistema mediàtic, sobretot a partir dels anys 1980-1990 amb els processos de liberalització dels mitjans de comunicació en paral·lel amb l'evolució tecnològica que permetia progressivament la multiplicació a gran escala de l'oferta, van comportar plantejaments nous amb relació al paper dels mitjans de comunicació a les societats democràtiques.

En aquest nou context, la noció de *pluralisme* esdevé fonamental¹ en els sistemes democràtics, en el sentit que s'ha de garantir accés a continguts —sobretot informació—, però no només que representin els diversos punts de vista amb la finalitat que la ciutadania es pugui formar la seva opinió. El pluralisme té dues declinacions: el *pluralisme extern*, que fa referència a la diversitat i varietat d'empreses i organismes, de mitjans i de continguts amb línies editorials diferents, i el *pluralisme intern*, que se centra en el contingut de cada mitjà i en el grau de diversitat de punts de vista que inclou.

En general, els estudis i la recerca sobre comunicació han tingut una càrrega normativa important —com hauria de ser el sistema comunicatiu, quin paper haurien de tenir els mitjans...² Daniel Hallin i Paolo Mancini (2008), en l'obra que publiquen el 2004 i que s'ha convertit en referència en l'àmbit, opten per un plantejament diferent: analitzar models empírics, no normatius.

En aquesta obra, analitzen els sistemes mediàtics de divuit estats d'Europa occidental i d'Amèrica del Nord i la relació que tenen amb el sistema polític corresponent. Per a comparar-los, es basen en quatre paràmetres: el

1. Així, per exemple, la «salvaguarda i el foment del pluralisme és un dels objectius explícits» de la directiva de Serveis de Comunicació Audiovisual de la Unió Europea (SCAV, 2007-2010), «que fins a set vegades, sempre als considerants —números 5, 8, 12, 34, 48 i 94— però mai a l'articulat, n'assenyala la importància per a la democràcia, la llibertat de la informació, etc.» (Corominas, 2017: 78).

2. Corominas (1997) ho ha argumentat en el camp d'Estructura i Polítiques de comunicació; Hallin i Mancini (2007: 12) per a «l'estudi del camp de la comunicació, i en especial l'estudi del periodisme [...] a causa en part de les arrels en l'ensenyament professional, on es dona més importància a la reflexió sobre *què hauria de ser* el periodisme que a l'anàlisi detallada de *què és* i *per què és com és*».

desenvolupament dels *mercats dels mitjans de comunicació*, parant atenció a la fortalesa o feblesa de la premsa de gran tiratge; el *paral·lelisme polític*, entès com «el grau i la naturalesa dels vincles entre els mitjans de comunicació i els partits polítics o, de manera més general, fins a quin punt el sistema de mitjans de comunicació reflecteix les principals divisions polítiques de la societat» (Hallin i Mancini, 2008: 19), i que es relaciona directament amb els conceptes de pluralisme extern i intern esmentats més amunt; el desenvolupament de la *professionalitat dels periodistes* i el grau i la naturalesa de la *intervenció de l'Estat* en el sistema mediàtic.

Com a resultat de la comparació, identifiquen tres models: el liberal —prevalent al Canadà, als Estats Units, a la Gran Bretanya i a Irlanda—, el demòcrata corporatiu —desenvolupat especialment al nord de l'Europa continental— i el pluralista polaritzat —prevalent als països mediterranis del sud d'Europa. No són models «purs», sinó més aviat tendències dominants. És a dir, dins d'un mateix estat hi pot haver tendències de més d'un model, però en graus diferents.

1

El model pluralista polaritzat dels països del sud d'Europa

Per a Hallin i Mancini (2008: 67-68), entre les característiques més rellevants del model dominant als països del sud d'Europa hi ha les següents:

— Premsa —impresa— orientada cap a les elits amb tiratges relativament curts i, en correspondència, importància de la radiotelevisió a la societat.

— Nivell alt de paral·lelisme polític.³

— «És habitual la instrumentalització dels mitjans de comunicació per part del Govern, pels partits polítics i pels empresaris industrials vinculats a la política».

— Radiotelevisió pública organitzada a partir dels models governamentals o parlamentaris.

— La professionalització del periodisme està menys desenvolupada que en altres models:⁴ «el periodisme no està tan diferenciat de l'activisme polític i l'autonomia del periodisme sovint es troba limitada».

— Paper molt important de l'Estat com a propietari, regulador i font de finançament dels mitjans de comunicació (de les subvencions a la publicitat institucional). El grau d'intervenció és alt, si bé l'efectivitat és menor.

— Transició molt ràpida i descontrolada des d'una radiotelevisió controlada per l'Estat a una radiotelevisió privada.

Des del seu punt de vista, les arrels d'aquest model es troben en un grau alt «de diversitat i conflicte ideològic» que caracteritza aquests països, que al seu torn està arrelat «al desenvolupament tardà de les institucions liberals». Això, encara, es relaciona amb un rol destacat de l'Estat a la societat, paper important dels partits polítics un cop feta la transició democràtica i amb la importància, continuada, del clientelisme. Per això utilitzen la denominació «model pluralista polaritzat» per a

3. Hallin i Mancini (2008: 96) sostenen que mentre que a bona part d'Europa va disminuir les darreres dècades del segle XX «és raonable argumentar que ha augmentat a la nova democràcia espanyola, amb el resultat d'una divisió de la major part dels mitjans de comunicació en dos camps».

4. «En general, els sistemes formals de responsabilització brillen per la seva absència als països mediterranis. No n'hi ha cap que tingui un consell de premsa d'àmbit nacional; l'únic consell de premsa real al sud d'Europa és el Consell de la Informació de Catalunya, establert el 2006 com a òrgan autoregulador a imitació de la Press Complaints Commission britànica» (Hallin i Mancini, 2008: 104).

referir-se al model que consideren prevalent a Espanya, Grècia, Itàlia, Portugal i, amb algun matís important, França.

En aquest sentit, una primera consideració a retenir és que, en termes de sistema mediàtic, el context en què es planteja l'estudi de la cohesió i fragmentació s'inscriu, en primera instància, en el model pluralista polaritzat,⁵ amb un nivell de paral·lelisme polític alt, una tradició d'instrumentalització dels mitjans de comunicació, un desenvolupament relatiu de la professionalització, un grau alt d'intervenció de l'Estat, encara que amb una efectivitat limitada, i amb un rol social de la televisió més important que la premsa.

En aquest marc general, hi ha encara altres condicionants. Laura Bergés (2017) ha estudiat el sistema de mitjans a Catalunya i a Espanya fixant-se especialment en el model econòmic i les relacions amb els partits polítics. Ha identificat diverses modalitats de paral·lelisme entre mitjans de comunicació i estratègies partidistes. Per exemple, en l'àmbit de la premsa, assenyala que els canvis en la propietat en paral·lel amb els canvis ens les forces al govern si bé s'inscriuen en «les dinàmiques de la llibertat de premsa, també és cert que l'estret paral·lelisme que es dona en l'espai mediàtic espanyol i català forma part d'aquest pluralisme polaritzat que descriuen Hallin i Mancini, on l'alineació dels diaris amb les estratègies partidistes és més accentuada que en els models del centre i del nord d'Europa (Bergés, 2017: 38)». En televisió, constata com «l'evolució de la propietat de les cadenes de televisió i els processos de concessió de llicències mostren també un clar paral·lelisme amb els canvis polítics, que es tradueixen en cicles de negoci que segueixen el calendari electoral i canvis de propietat que responen a variacions en els equilibris polítics».

A més, en la línia encetada per Núria Almiron que ha remarcat la correspondència d'interessos entre grups mediàtics i el sector financer, Laura Bergés (2017: 42) assenyala que «l'anàlisi de la propietat i finançament dels principals grups de comunicació mostra com la banca, les grans empreses energètiques i les de telecomunicacions, junt amb els grans grups mediàtics globals, han estat els principals proveïdors de finançament dels grups de comunicació espanyols».

Ens trobem, doncs, davant d'un conjunt d'elements que, en condicions normals —habituals—, més aviat afebleixen l'existència o la construcció d'una esfera pública plural.

5. Múltiples estudis han confirmat la validesa dels plantejaments de Hallin i Mancini en el cas d'Espanya. Entre d'altres, Casero (2012); González, Rodríguez i Castromil (2010); Humanes, Montero, Molina i López-Berini (2013); Bonet i Guimerà (2016); o Llamero, Fenoll i Domingo (2019).

2

Sistema de comunicació a Catalunya

Des de diverses perspectives, s'ha validat la pertinença del model pluralista polaritzat a Catalunya. Moragas-Fernández i Montagut (2019: 275) són taxatius: «hem de considerar, obligatòriament, les característiques del sistema mediàtic català, que respon, igual que l'espanyol, al model de pluralisme polaritzat».

Amb tot, pel que fa a Catalunya, els mateixos Hallin i Mancini assenyalen que no es pot fer una aplicació directa del model d'Espanya.⁶ Alguns autors han apuntat diferències específiques. Almiron, Narberhaus i Mauri (2016) han argumentat, a partir de la recerca empírica, que la cultura periodística professional de Catalunya no encaixa bé en el model mediterrani, si més no pel que fa a instruments independents d'autoregulació en termes de responsabilització —*accountability*— més alineats en el liberal del nord d'Europa.

Amb un caràcter més general, Zallo (2013) sosté que el sistema mediàtic de les nacions sense estat com Catalunya, Euskadi i Galícia comparteix característiques del model pluralista polaritzat i, especialment, el fet que «els mitjans de comunicació de les nacions sense estat reflecteixen directament sectors i interessos polítics i econòmics, per damunt d'una hipotètica funció de vigilància i de contrapès per a la qualitat democràtica (2013: 274)». Però, juntament amb això, identifica unes especificitats importants:

— L'existència de l'eix «identitari o nacionalista», a més del social, «dreta/esquerra (Hallin i Mancini tenen en compte fonamentalment el segon)». La combinació entre els dos eixos multiplica les opcions, tant a la societat som pel que fa als posicionaments dels mitjans de comunicació.

— L'eix nacional té més pes: «és més determinant», en el sentit que predomina sobre l'eix dreta i esquerra.

— L'existència d'una «dimensió dins/fora» en premsa i, sobretot, en mitjans audiovisuals, en què «hi ha una oferta predominant de continguts d'àmbit estatal, que competeix amb els mitjans autòctons per ser la referència. La desproporció és tan important que s'expressa inevitablement en una atracció hegemònica de les audiències de les comunitats autònomes, especialment en l'entreteniment».

6. Hallin i Mancini (2008: 66) centren el seu estudi en els estats. Remarquen que els sistemes mediàtics de cadascun no són homogenis i, per exemple, assenyalen que «els mitjans del Quebec o de Catalunya difereixen en diversos aspectes dels mitjans de la resta del Canadà o d'Espanya».

Aquest plantejament porta Zallo (2013: 275) a afirmar que «els eixos per a l'anàlisi del sistema comunicatiu en les nacions sense estat dins del marc de correspondència entre elits politicoeconòmiques i elits mediàtiques són triples: el *referent ideològic social*, el *referent nacional tant del sistema comunicatiu intern com de l'extern*, i el *pes dels centres d'emissió interns i externs*».

A Catalunya coexisteixen doncs, i en part se superposen, principalment dos sistemes mediàtics.⁷ D'una banda, el sistema mediàtic espanyol, integrat per mitjans que, des de Madrid, s'adrecen al conjunt dels territoris d'Espanya, el seu referent, i amb posicions diverses en termes d'eix social; i de l'altra, el sistema mediàtic autòcton, integrat per mitjans i grups de comunicació de Catalunya, més o menys distribuïts en l'eix social, amb centres de decisió interns i amb posicionaments diversos en termes d'eix nacional o identitari.

Laura Bergés (2017: 43) ho formula en uns altres termes: «d'una banda, mitjans adreçats al conjunt del territori de l'Estat, o xarxes o cadenes locals integrades en grups empresarials d'abast espanyol —amb mitjans locals però que comparteixen línia editorial i continguts de política espanyola i internacional. I d'altra banda, [...] mitjans i grups de comunicació propis que conviuen amb els d'abast espanyol, però amb prou força per a delimitar una esfera pública diferenciada, en paral·lel a una esfera política on també hi ha elements diferents. Això és més clar a Catalunya i Euskadi, on els partits i els mitjans nacionals ocupen posicions centrals —reproduint, això sí, el paral·lelisme [...] propi dels models de pluralisme polaritzat—».

Per a Josep Gifreu (2019), en un text per a aquesta recerca, «des del punt de vista *institucional*, hauríem de considerar la pertinència de parlar de dos sistemes mediàtics principals que conformen les estructures i condicions de la mediació entre l'acció política i la informació dels ciutadans de Catalunya sobre qüestions polítiques: d'una banda, el sistema català de mitjans, i de l'altra, el sistema espanyol (per bé que el sistema internacional també comptava cada cop més). La delimitació dels dos sistemes ve definida per tres factors estructurants: el lloc de la presa de decisions editorials, el lloc principal de la producció de continguts informatius i el públic objectiu (cobertura i audiència preferents)» (la negreta és de l'autor).

Amb tot —continua—, «des del punt de vista de l'esfera pública pròpia de la *comunitat política i social*, la comunitat de ciutadans i ciutadanes de Catalunya, entenc que és pertinent també de parlar d'un únic sistema mediàtic. La raó està en el fet que la comunitat catalana, el conjunt de ciutadans i ciutadanes que viuen i exerceixen els seus drets i deures a Catalunya, participa d'una esfera pública comuna. Una esfera pública que integra i activa, entre d'altres, unes oportunitats d'accés similars als serveis i continguts dels principals mitjans de comunicació i d'informació disponibles» (la negreta és de l'autor).

Sempre d'acord amb Gifreu (2019), «l'esfera pública catalana és pot considerar única en el sentit que s'alimenta indistintament i permanentment dels tres subsistemes principals de mitjans —català, espanyol i internacional—, per bé que

7. El sistema internacional cada vegada té més força.

principalment dels dos sistemes en concurrència principal: el d'«obediència catalana» i el d'«obediència espanyola». D'altra banda, es tracta d'una esfera plural, diversa, que obliga els ciutadans a fer una acurada tria de fonts i serveis d'informació segons interessos i afinitats, especialment en temes de gran rellevància, com per exemple la participació en el referèndum de l'1-0, per tal d'informar-se de les opcions en pugna i prendre les decisions oportunes».

3

Mitjans de comunicació en el context de 2010-2019

Els darrers anys, Catalunya ha viscut un procés, complex, de conflicte, caracteritzat o identificat de maneres diferents (Procés, conflicte Catalunya-Espanya, la crisi catalana, el tema de Catalunya...). En general, hi ha força consens —per exemple, Guibernau (2014), Crameri (2015), Moragas-Fernández i Montagut (2019) o fins i tot Gili (2017), per bé que en aquest cas el període que analitza comença el 2006 amb la manifestació el 18 de febrer a Barcelona amb el lema «Som una nació i tenim el dret a decidir»— a situar la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de Catalunya, el juny del 2010, com un punt d'inflexió, com a factor principal «que va desencadenar el creixement d'un moviment civil proindependència» (Moragas-Fernández, Montagut i Capdevila, 2018: 518).

També hi ha força consens que el 2012, i en particular a partir de la manifestació de l'11 de setembre, és un nou punt d'inflexió, almenys en el sentit que allò que inicialment era més aviat un moviment pel dret a decidir «es transformà, obertament, a partir del 2012, en una mobilització progressiva a favor de la independència (Gifreu, 2018: 26)». En paraules de Moragas-Fernández i Montagut (2019: 270), amb les eleccions del novembre del 2012 «institucionalment i més enllà de la mobilització ciutadana, les premisses d'una possible independència són assumides en els programes electorals d'altres actors polítics, amb especial rellevància de CiU, que veu en la causa independentista un nou camí per a recuperar l'hegemonia política i la legitimitat del partit, molt tocat llavors, per casos de corrupció».

Hi ha un notable cos de literatura que s'ha centrat en la cobertura mediàtica del procés proindependència i del conflicte Catalunya-Espanya en aquests anys. En aquesta secció, es revisa i se'n presenten les principals conclusions.

D'entrada, per tal de contextualitzar, cal tenir en compte que, com ha assenyalat molt bé Carmina Crusafon (2019: 319), la incidència del procés català en el sistema comunicatiu s'ha produït quan es troba en una «fase avançada de digitalització», d'acord amb patrons internacionals homologables. En un altre sentit, en el procés també s'han reforçat, i concretat, algunes tendències internacionals com la polarització, les notícies falses o l'espectacularització de la informació. Per tant, en un sentit el procés s'inscriu en un marc més ampli, de tendències de caràcter internacional. En aquestes planes, l'èmfasi es posa en la descripció, l'explicació i l'anàlisi, a partir de les recerques realitzades, sobre què passa específicament a Catalunya.

En la revisió de «Recerca en comunicació i procés català», Moragas-Fernández i Montagut (2019: 273) argumenten que «la sentència de l'Estatut suposa l'inici d'un gir que ha transformat no només l'espai polític, sinó també l'espai mediàtic».⁸ D'acord amb aquestes autores, en aquest context, l'espai mediàtic està marcat per la polarització, «una característica *in crescendo*, especialment després del 2012», que «anirà dibuixant dos relats diferenciats que acabaran confrontant l'independentisme i el no independentisme», amb tots els matisos.

Per a Montagut i Moragas-Fernández (2019: 293), que estudien el període de 2010 a 2019, la polarització sobretot «es va bastir a través dels mitjans i els professionals de la comunicació política». Per elles, de 2010 a 2012 el *sobiranisme*, que era compartit per CiU, PSC i ICV-EUiA, era un marc «molt dúctil» i el terme «es feia servir acompanyat dels adjectius *nacional* o *popular* en funció de la força política» que l'utilitzés. En aquell moment, només ERC defensava la independència, mentre que «el PP s'apropiava de l'expressió *estat de dret* i de *Constitució* amb un discurs gairebé monolític durant tot el Procés, des del 2010 fins a l'actualitat»; a partir del 2012 es produeix «un gir polític, però sobretot narratiu, indiscutible, on el concepte *sobiranisme*, que ja només va acompanyat de l'adjectiu *nacional* al darrere, comença a construir-se com un sinònim d'*independentisme* i dona peu al sorgiment d'un nou concepte, *unionisme*, que expulsa de l'òrbita sobiranista formacions com el PSC o CSQP/ECP i genera una polarització discursiva que es trasllada també a tota l'esfera pública a través dels mitjans de comunicació».

Si partim de 2012, l'investigador basc Ramón Zallo (2013: 275-276) considera que, en el context del model mediterrani en què s'inscriu el sistema mediàtic espanyol, «la part autòctona del sistema comunicatiu és més o menys “pluralista polaritzada” en les tres nacions sense estat, tot i que està més o menys equilibrada segons la comunitat autònoma». Per ell, hi havia «un important equilibri de corrents a Catalunya (malgrat que l'èxit de l'Ara —sobiranista— és a la xarxa); [...]. D'altra banda, els operadors radiotelevisius amb centre a Madrid, i una part significativa del sistema intern de mitjans, són predominantment d'identitat nacional espanyola en les tres nacions. No és només el pes dels continguts que s'emeten i difonen des de Madrid amb una referència nacional espanyola, sinó també la titularitat dels periòdics autòctons tant a Catalunya com a Euskadi i Galícia. Centrant l'anàlisi en el cas català, els processos descrits fins ara i la seva evolució històrica indicarien un recentrament catalanista, amb especial pes de la llengua catalana, al qual han contribuït *El Periódico* i *La Vanguardia* amb les seves dobles edicions en castellà i en català —que han comptat amb subvencions públiques. Això també s'esdevé a la ràdio, amb més programes en català (Moragas *et al.*, 2011). Hi ha una aproximació al discurs que demanda la societat catalana des del pes majoritari i reiterat dels discursos identitaris nacionals en els espais socials i electorals autòctons. Com a resultat, per a la **Catalunya del 2012** podem parlar de **pluralisme polaritzat, dual i internament equilibrat**» (la negreta és nostra).

8. Sobre l'estudi de la gènesi del procés català des del punt de vista comunicatiu, vegeu Aira (2008), que se centra en l'anàlisi de la cobertura mediàtica del procés de negociació de l'Estatut, i l'obra editada per Castelló el 2012.

I a partir de 2012? Hi ha diversos estudis que se centren particularment en la cobertura de la manifestació de l'11 de setembre de 2012.⁹ Aquest és el cas, per exemple, de Micó i Carbonell (2017). A partir de l'evidència de la recerca empírica, conclouen que «els mitjans no són neutrals en la cobertura del procés» i s'identifiquen amb «un dels tres resultats possibles»: el manteniment de la unitat d'Espanya, la independència de Catalunya o «una relació nova basada en un sistema federal a Espanya (Micó i Carbonell, 2017: 428)».

En la recerca empírica —una anàlisi de contingut de cent quatre mitjans de Catalunya, d'abast estatal i internacional entre setembre i novembre de 2012—, es confirma, pel que fa als mitjans de Catalunya i d'Espanya, una característica bàsica del model de pluralisme polaritzat de Hallin i Mancini: *la presa de posició partidista* —a favor de la independència; a favor del dret a decidir, a favor de la unitat d'Espanya...—, però també una de les especificitats que assenyalava Zallo: *el caràcter determinant de l'eix nacional*.

Val la pena remarcar també que, segons els resultats, «entre els mitjans catalans hi havia un ventall més ampli d'opinions», que també s'estenia a un *grau més alt de pluralisme* entre els líders d'opinió i els columnistes (Micó i Carbonell, 2017: 438).

Des de la perspectiva de l'anàlisi crítica del discurs, Xambó, Perales i Xicoy (2014) estudien noranta-set editorials de deu diaris —*El País, El Mundo, La Vanguardia, El Periódico de Catalunya, Ara, El Punt Avui, Deia, El Correo, Las Provincias* i *Levante-EMV*— en relació amb la manifestació de la Diada de 2012, però ampliant el marc temporal a unes setmanes abans i després, de manera que inclouen també la reunió a la Moncloa entre els presidents Rajoy i Mas i l'anunci d'avançament de convocatòria d'eleccions a Catalunya.

Els autors constaten explícitament que «es dona una clara polarització entre els mitjans catalans i la resta de mitjans analitzats» (2014: 127). En aquest sentit, apunten la dimensió territorial, dins/fora, com un factor clau per a explicar-ho. Això no obstant, en relació amb els diaris de Catalunya constaten, d'una banda, la presa de posició favorable a la independència de l'*Ara* i *El Punt Avui*, tot demanant que «[a]l més aviat possible es pugui mostrar aquesta reivindicació del carrer en forma de vot». Per la seva banda, *La Vanguardia* «reclama eleccions anticipades. En cap moment defensa la independència, però considera les eleccions amb una certa funció plebiscitària. *El Periódico*, de tots els quatre diaris catalans, és el que menys insisteix en el dret a decidir. Advoca per una entesa entre els governs espanyol i català abans d'arribar a una situació de trencament definitiu. Insisteix que el procés sobiranista no pot amagar l'actual situació de retallades de CiU (2014: 127)».

Anteriorment, els autors d'aquest treball havien estudiat el debat als mitjans en relació amb la Sentència del Tribunal Constitucional del 2010 (Perales, Xambó i

9. No es prenen en consideració aquí els estudis que no analitzen mitjans de Catalunya, com el de Castelló (2015), que n'estudia la cobertura en cinquanta-vuit telenotícies de cinc televisions públiques autonòmiques, excloent Catalunya i l'estatal RTVE; o el de Pont-Sorribes, Perales-García, i Mauri de los Ríos (2018), que se centra en la premsa internacional. També queden fora de l'abast d'aquest text els estudis comparatius, com ara entre Catalunya i Escòcia. Per a un repàs sobre la dimensió internacional, vegeu Moragas-Fernández i Capdevila (2019: 278-279).

Xicoy, 2012) i això els permet una petita comparació: «només els diaris catalans analitzats aleshores i el diari basc *Deia* subscriu el dret de Catalunya a ser considerada nació. Els periòdics de Madrid, els valencians i el basc no modifiquen les posicions des del juliol del 2010, sinó que, més aviat, les han endurides. La novetat indiscutible de l'11-S del 2012 és l'emergència a Catalunya d'un independentisme extens, amb elements discursius, econòmics i legals nous i vinculats a la crisi financera, mentre el discurs majoritari fora de Catalunya continua sent el que nega el dret a decidir (Xambó, Perales i Xicoy, 2014: 127)».

Tot i que és només un índex, això apunta en el sentit d'una evolució en diaris de Catalunya entre el 2010 i el 2012, amb punts de vista diferents, que es pot interpretar en termes de més pluralisme, i un reforçament d'una posició, molt majoritària, fora de Catalunya.

Laura Alonso-Muñoz (2014) estudia la cobertura de la manifestació de l'11 de setembre de 2012 i l'anunci, el 13 de desembre de 2013, de la data i pregunta de la consulta de novembre de 2014, en una mostra de 319 peces de cinc diaris —*Ara*, *La Vanguardia*, *El País*, *El Mundo* i *La Razón*. Per a ella, l'eix social no és el determinant, sinó que «allò que realment influeix en el seu posicionament és l'àmbit territorial en què es publica cada mitjà» (2018: 104).

En la mateixa línia i de manera taxativa conclou Gili (2017: 265) la seva anàlisi del tractament que fan sis diaris —tres editats a Barcelona i tres, a Madrid—, entre el 2006 i el 2015, del procés català: «El tractament periodístic que es fa del procés català i la seva legitimació o deslegitimació està determinat pel lloc d'origen i la línia editorial de cada diari. Per contra, l'eix esquerra-dreta no influeix en el seu posicionament».

Josep Gifreu (2018) ha estudiat el que qualifica de «cicle excepcional del procés»,¹⁰ que situa entre el juny de 2017, quan el president de la Generalitat Carles Puigdemont anuncia la data i la pregunta del referèndum, i el 21 de desembre del 2017, amb la celebració d'eleccions, i el paper dels mitjans de comunicació.

En un text basat en l'assaig de 2018 i elaborat per aquesta recerca titulat «Cohesió i fragmentació social a Catalunya: quin ha estat el paper dels mitjans de comunicació en relació al Procés i, específicament, quin ha estat en relació a l'1-O?», Gifreu (2019) diu:

L'evolució del Procés des de 2012 fins a la seva culminació en els fets excepcionals d'octubre de 2017 posà en evidència una constatació pel que fa a la intervenció dels mitjans d'informació: la **progressiva i asimètrica polarització editorial** dels mitjans amb més influència social i política a Catalunya. [La negreta és nostra.]

En particular, considera tres aspectes: «1) opcions polítiques i accions discursives dels governs enfrontats; 2) polarització editorial dels principals mitjans dels dos subsistemes principals, i 3) divisió i fidelització de públics en l'accés i ús de mitjans polaritzats».

10. Amb l'expressió «cicle excepcional del procés», Gifreu (2018) és un dels primers autors a apuntar el 2017 com un nou punt d'inflexió, que succeiria els del 2010 i 2012.

Sobre el primer punt, sosté:

El conflicte polític que s'originà en la sentència del TC del 2010 i que donà lloc al Procés, especialment a partir de les reclamacions d'un «Estat propi» del 2012 i fins a la culminació d'aquella etapa amb el referèndum de l'1-O i de la DUI del 27-O del 2017, enfrontà bàsicament dos governs, el català i l'espanyol, presidits en la darrera etapa respectivament per Puigdemont i per Rajoy. Les eleccions del 15-N de 2015 al Parlament català atorgaren majoria absoluta als partits favorables a la independència.

Com he intentat demostrar en el meu assaig *El quart poder i la independència* (Gifreu, 2018) és als dos governs que cal atribuir la iniciativa i la responsabilitat principals dels marcs de referència de la guerra de posicions —polítiques, però també enunciatives, discursives, retòriques i propagandístiques— que mantingueren abans i durant els «fets d'octubre» i, òbviament, abans de l'aplicació del 155 i de la judicialització del Procés. En termes generals, els grans mitjans de comunicació dels dos sistemes feren estricte seguidisme, si no pur servilisme, de les consignes polítiques i estratègiques emanades dels respectius governs en relació al conflicte. En general, els mitjans espanyols i catalans feren bona la classificació de la tipologia de Hallin i Mancini per als mitjans dels països mediterranis, titllada de «model pluralista polaritzat».

De fet, l'assaig de Gifreu, al mateix temps que confirma la validesa del model de pluralisme polaritzat per als «mitjans espanyols i catalans» també valida el caràcter determinant de l'eix nacional, assenyalat per Zallo.

Continua Gifreu (2019):

En altres paraules: la polarització mediàtica provingué directament de la polarització extrema de posicions incompatibles entre el govern de Rajoy —i les elits espanyoles: des de la corona als poders militars, judicials, econòmics o intel·lectuals— i el govern de Puigdemont, acomboiat per una exigua majoria parlamentària i una àmplia mobilització popular.

En l'assaig mencionat, vaig argumentar com la confrontació entre els dos governs en conflicte podia reduir-se a dos megamarcs —*megaframes*— de referència, que generaven una «cascada» de marcs generals de concepció i valoració del conflicte i de marcs conjunturals d'enquadrament dels diferents fets i moments. Foren aquests marcs —*frames*—, jeràrquicament organitzats en funció de l'estratègia política i enunciativa de cada part, els que reproduïren i recrearen amb total sotmetiment els mitjans polaritzats a banda i banda.

La polarització als mitjans d'informació anà en augment a mesura que també s'anava aprofundint la guerra de posicions entre els governs i les elits, inclosos els propis mitjans. Però la polarització fou de caràcter asimètric: mentre la batalla enunciativa i discursiva emanada del govern de Madrid comptava no sols amb la complicitat dels grups i mitjans de comunicació espanyols, públics i privats, d'esquerres i de dretes, sinó també amb la connivència d'una part significativa del subsistema català de mitjans, la corresponent al govern de la Generalitat només comptava amb la complicitat d'una part del subsistema català, certament no pas insignificant —canals públics de la CCMA, emissores de ràdio majoritàries, alguns diaris, la gran majoria de digitals, etc.—, però amb tota l'artilleria en contra dels mitjans espanyols amb presència i influència a Catalunya, especialment els canals de TV.

Quant a la polarització als mitjans a Catalunya, el segon aspecte, Gifreu (2019) ho il·lustra de la manera següent:

[Comparant] dues iniciatives editorials conjuntes de la premsa catalana. Poc abans de fer-se pública la fatídica sentència del TC de 2010 sobre l'Estatut, tots els diaris de Catalunya acordaren de publicar un mateix article editorial titulat «La dignitat de Catalunya»

(26.11.2009), que alertava dels perills que comportaria la previsible sentència. Vuit anys després, davant l'empresonament de part del govern de Puigdemont, vint-i-dues capçaleres catalanes, amb l'excepció altament significativa de *La Vanguardia* i *El Periódico*, publicaven l'editorial conjunt «Amb el govern legítim de Catalunya» (2.11.2017), en què en demanaven l'alliberament i apel·laven a les institucions internacionals perquè intervinguessin en el conflicte. L'editorial conjunt del 2017 evidenciava el procés de redefinició de posicions respecte al conflicte entre els principals mitjans del subsistema català.

I les diferències s'expliquen en primera instància per l'eix nacional: «Contra el que semblaria més lògic en termes de polarització editorial dels grans mitjans, el factor diferencial de les posicions polaritzades no provingué tant de l'existència de dos subsistemes mediàtics, com de l'opció editorial de cada mitjà i/o grup mediàtic per fer costat a una de les parts en conflicte. Així, la identificació dels mitjans en relació amb el conflicte Catalunya-Espanya s'assimilà progressivament a la qualificació reservada per als partits polítics entre “independentistes/sobiranistes” i “espanyolistes/unionistes”, i després de la DUI, entre bloc “anti-155” i bloc “pro-155”» (Gifreu, 2019).

Però amb precisions significatives. Per a Gifreu (2019), «aquesta constatació s'ha de matisar tot seguit amb tres acotacions que són definitòries de la complexitat del conflicte dins del sistema mediàtic mateix. Primera: el subsistema mediàtic espanyol amb presència i influència a Catalunya —cadena de TV, cadena de ràdio, premsa en paper i digital— adoptà en bloc, amb comptades excepcions, posicions editorials favorables al govern de Rajoy. Segona: el subsistema català es veié progressivament dividit amb posicions clarament decantades a favor d'una de les parts. I tercera: el factor llengua del mitjà en el subsistema català incidí, com veurem, de manera important en la fidelització de públics i presumiblement en la creació d'opinió».

D'aquesta manera, per a Gifreu (2019), en termes de cultura periodística «el conflicte Catalunya-Espanya ha fet emergir una triple esfera periodística: la de Madrid, extensible a bona part dels *media* espanyols, obertament favorable al govern de Rajoy i PP i declaradament hostil envers la vindicació catalana; l'esfera catalana, plural, però sobretot dividida entre els suports editorials a una de les parts en conflicte; i l'esfera internacional, en la mesura que el conflicte va esdevenir tema d'interès polític en els *media* de referència de tot el món, sobretot a partir de les càrregues policials de l'1-0».

Finalment, sobre la tercera qüestió —divisió i fidelització de públics—, en el text per a aquesta recerca Gifreu (2019) parteix del fet que «l'actual ecosistema de les comunicacions, amb la intensa participació ciutadana a través de les xarxes socials, estableix una nova i complexa relació d'interdependències entre la labor editorial i periodística dels mitjans i la conversa pública entre grups i xarxes. La teoria del *gate-keeping* aplicada a la informació política manté la seva validesa però en un nou context generador d'un contínuum de portals de selecció i de transmissió sense fi i sense limitacions».

I en aquest context considera que «el conflicte Catalunya-Espanya ha posat en evidència una progressiva polarització entre la ciutadania catalana, que es correspon a grans trets amb la doble polarització de posicions polítiques adoptades

pels governs de Madrid i de Catalunya i pels dos grans blocs de mitjans de comunicació amb influència a Catalunya».

Per a ell,

L'expressió política de la polarització social a Catalunya enfront del Procés i de l'1-O es registrarà òbviament en les dues votacions al Parlament de Catalunya amb caràcter obertament plebiscitari —les del 27 de setembre del 2015 i les del 21 de desembre del 2017— i la participació en les dues consultes, especialment la del referèndum de l'1-O.

El mapa polític de les correlacions entre independentistes, unionistes i federalistes, resultant de les dues eleccions, retrata molt fidelment la fragmentació política, social i cultural existent a Catalunya pel que fa al que en podríem dir «projecte de país», i que apel·la també a un «projecte de democràcia». La confluència entre majoria independentista al Parlament, convocatòria del referèndum i massiva participació ciutadana l'1-O contra la intensa repressió dels aparells de l'Estat, demostrava davant de propis i estranys la profunda divisió social en una qüestió fonamental: el reconeixement o no del dret d'autodeterminació del poble de Catalunya.

En aquest marc, Gifreu (2019) apunta alguns indicadors «que permetrien establir una relació directa entre el seguiment preferent de determinats mitjans i la ubicació dels seguidors en el mapa de la fragmentació. Alguns polítics i mitjans unionistes, per exemple, han acusat els mitjans públics de la CCMA de promoure l'independentisme. Aquesta acusació, que fou l'argument de la dreta espanyola per a demanar l'aplicació del 155 a TV3 i *Catalunya Ràdio*, ni que fos veritat, no arriba a explicar el mapa de la fragmentació».

I continua:

El Baròmetre d'Opinió Política del CEO, entre altres enquestes públiques i privades, ha facilitat dades reveladores de com s'ha anat solidificant la correspondència entre el mapa d'afinitats als partits polítics i el mapa de fidelització de públics diferenciats en el seguiment dels mitjans informatius. Per exemple, en la tercera onada de 2018, [...] el CEO detectava les correlacions que es recullen en la Taula 1 (Annexos) entre la intenció de vot al Parlament i la preferència per la informació política en els principals canals de televisió. La taula posa en evidència tres comportaments diferenciats [...]: la preferència absoluta dels votants dels tres partits independentistes per la informació de TV3; [...] la preferència dels votants dels partits unionistes per la informació de les quatre cadenes espanyoles, amb diferències entre ells; i el comportament «intermedi» dels votants de Catalunya en Comú-Podem, amb un seguiment distribuït per totes les grans cadenes. Un mapa en paral·lel, plenament coherent amb l'anterior, ens l'ofereix el CEO respecte a la ràdio i a la premsa. Fixem-nos en la relació entre intenció de vot i lectura de diaris, com mostra la Taula 2 (Annexos). Hi trobem els mateixos tres colors amb preferències diferenciades, per bé que amb alguns matisos significatius. Així, en groc, marquem les preferències dels votants dels tres partits independentistes, que són fidels lectors de tres diaris: *La Vanguardia* en català, *l'Ara* i *El Punt Avui*; en blau, els votants dels partits unionistes que es declaren lectors de tres diaris: *El Periódico* en castellà, *La Vanguardia* en castellà i *El País*; i en lila, els votants de Catalunya en Comú-Podem, que no tenen preferències destacades, sinó molt distribuïdes. En conclusió, sembla que es detecten tres factors discriminants relacionats amb l'exposició als mitjans entre la ciutadania catalana pel que fa a la fragmentació de posicions enfront del Procés: l'exposició preferent a mitjans d'un dels dos sistemes, l'afinitat amb les posicions editorials de cada mitjà i la llengua dels mitjans.

Un altre indicador de gran interès que ens ofereix el Baròmetre del CEO i que ve a corroborar el mapa de seguiment diferenciat dels mitjans deriva de les respostes a la pregunta de si Catalunya hauria de ser un estat independent, pregunta que s'ha de respondre amb un Sí o un

NO. Dels que declaren Sí, la gran majoria —el 81,3 %— diuen que s'informen per TV3, i només un 17 % dels assidus a TV3 responen NO; ara bé, els partidaris del NO dediquen un seguiment similar a les quatre cadenes espanyoles principals (La Sexta, Telecinco, TVE i Antena 3). En ràdio, el Sí segueix la informació de RAC1 i de Catalunya Ràdio, mentre el NO té com a referent primer la SER i també RAC1 i Catalunya Ràdio, a més de les altres espanyoles. Pel que fa al seguiment de diaris, el Sí es vincula bàsicament a diaris amb dos criteris: l'opció editorial per la independència i/o la llengua del mitjà; passa el mateix en sentit contrari per al NO. Finalment, resulta d'interès la pregunta sobre les tres pàgines web de consulta més habitual: per al Sí i per aquest ordre són *Vilaweb.cat*, *Ara.cat* i *Lavanguardia.es*; i per al NO, *Lavanguardia.es*, *Elperiodico.com* i *Elpais.com*.

Aquest «triple mapa» de l'opinió política a la Catalunya post-Procés és força coherent amb altres indicadors de l'opinió dels catalans sobre qüestions fonamentals com la valoració de la Constitució espanyola de 1978 o del dret a l'autodeterminació. Així, segons el mateix CEO sobre el suport dels catalans a la Constitució si ara se celebrés un referèndum, el Sí obtindria un 17,4 % i el NO un 57 %. I sobre si Catalunya té dret a celebrar un referèndum d'autodeterminació, un total de 68 4 % afirmen que sí i només un 19,1 % s'hi mostren en contra.

Aquestes darreres precisions apunten a una certa «superació» del «triple mapa» en qüestions tan primordials com la valoració de la Transició i de la Constitució del 1978 i del dret de Catalunya a l'autodeterminació, qüestions que generen un ampli consens entre dos dels mapes de fidelitats, i que per tant redueixen el «tercer mapa» a una minoria política, social i cultural. Ara bé, una minoria amb un arsenal mediàtic i retòric molt poderós: l'estratègia política de l'espanyolisme/unionisme, amb els grans aparells de les elits de l'Estat, s'ha dedicat a aguditzar la polarització i simular una major polarització a Catalunya de la realment existent —sovint servida retòricament com a «fractura social»—, negant així l'ampli consens existent en una qüestió fonamental com el reconeixement del dret dels catalans i catalanes a l'autodeterminació.

Fins aquí l'argumentació de Gifreu (2019).

Núria Almiron (2018: 48 i s.) en la revisió que ha fet de la literatura disponible sobre la cobertura mediàtica de la «crisi catalana», hi ha identificat tres períodes, en correspondència amb esdeveniments històrics significatius. En el primer, de 1976, recuperació de la democràcia, a 2006, aprovació de l'Estatut de Catalunya, els mitjans espanyols tractaven «el nacionalisme, l'autodeterminació, l'independentisme i la relació entre Catalunya i Espanya». Segons Almiron (2018: 48), els resultats dels pocs estudis realitzats sobre aquesta cobertura «es corresponen amb el paral·lelisme polític descrit per Hallin i Mancini» i «tota la premsa analitzada en aquests estudis» s'alineava «amb els dos principals partits polítics a Espanya (PP i PSOE), rebutjava l'autodeterminació i representava de manera negativa l'independentisme».

En el segon, que qualifica de la primera fase del «procés» i va des de l'Estatut de 2006 a 2013, els resultats de la recerca posen de manifest una diferència entre la premsa editada a Barcelona i a Madrid que, tot i que en graus diversos segons el mitjà, tendeix molt menys a contextualitzar i a minimitzar el rol de la ciutadania. Així mateix, i almenys per a la cobertura radiofònica de la sentència del Tribunal Constitucional de 2010, també valida el paral·lelisme polític entre emissores de ràdio i partits polítics, d'acord amb Almiron (2018: 49 i s.).

«En general, la recerca sobre aquest període mostra una hostilitat creixent de la premsa d'orientació conservadora que s'alinea amb l'agudització del to de la política

de la dreta» (Almiron, 2018: 49). Tot i això, la mateixa autora remarca que al principi del període es detectava «respecte i fins i tot un suport moderat per al moviment proindependència [...] en [...] *El País*, de Madrid, i *El Periódico* i *La Vanguardia*, de Barcelona. Amb tot, aquesta posició seria progressivament abandonada per tots tres periòdics». De fet, aquí s'apunta que, si més no per a aquests tres periòdics, entre el 2006 i el 2013 decau el pes de l'eix social, creix el de l'eix identitari i perd importància la dimensió dins/fora.

El tercer període, o segona fase del «procés», va des del 2014 fins al 2018 —data en què es publica el treball. D'acord amb Almiron (2018: 50), la poca recerca d'aquest període mostra «l'escalada en el temps d'hostilitat dels diaris de dreta i que d'altres, com *El País*, que s'havien posicionat amb ambigüitat comencen a seguir aquesta tendència», de manera que «a final del 2017 no hi havia cap mitjà estatal amb una posició no hostil cap al moviment proindependència».

De manera molt sintètica, a partir de la revisió de la literatura, identifica (2018: 53) dins d'aquest grup els diaris estatals —*El País*, *El Mundo*, *ABC*, *La Razón*—, cadenes de ràdio —«almenys COPE»—, les dues grans cadenes privades de televisió en obert (Antena 3 i Telecinco) i el diari *El Periódico*. Especifica que tant aquest diari com *La Vanguardia* passen de donar suport al dret —dels catalans— a decidir a una posició ambigua i ambivalent i, finalment, a l'antagonisme contra el moviment proindependència. Almiron assenyala que es necessita més recerca, però apunta com a clau d'interpretació que aquests dos diaris catalans s'han desplaçat cap al centre i centredreta de l'espectre quant a arguments i narratives sobre l'independentisme català.

En relació amb l'àmbit digital, Almiron (2018: 53) constata que existeix un paral·lelisme polític esbiaixat cap a la dreta: amb un ventall de premsa nadiua digital d'extrema dreta, que en termes de finançament, usuaris i visites no té equivalents en els llocs web d'esquerres (Almiron, 2006; Pineda i Almiron, 2013). Quant als llocs web catalans proindependència, en constata el creixement i la consolidació.

Per a l'autora (2018: 50), a causa del llegat del franquisme, els mitjans de comunicació de referència «no aborden la possibilitat d'un dèficit democràtic a Espanya. En conseqüència, neguen l'acció política dels catalans i el caràcter emancipador del moviment proindependència. En aquest sentit, la cobertura conté una narrativa unificada que culpa els polítics catalans [...], el sistema escolar de Catalunya [...] i els mitjans públics catalans [...] de manipular i adoctrinar milions de persones».

Per la seva banda, Gili (2017: 31-37), en la revisió de la literatura disponible sobre el procés català que fa en la seva tesi doctoral identifica també entre les característiques la «polarització del conflicte i minimització del rol dels ciutadans», juntament amb la no contextualització.

En resum, constatem que del conjunt d'estudis que s'han ocupat de l'anàlisi de l'obertura mediàtica del conflicte n'emergeix la conclusió provisional següent: el sistema mediàtic català partia d'una situació de pluralisme polaritzat, però que es podia considerar «internament equilibrat» (Zallo), en el sentit que els mitjans

catalans —*grosso modo*— aportaven posicions no presents en els mitjans espanyols. Al llarg d'aquests anys, s'ha produït una polarització creixent, i el reforçament —en termes d'eix nacional— d'una posició per part dels mitjans espanyols, a la qual en major o menor grau s'incorporen alguns mitjans catalans. Al model de pluralisme polaritzat, s'hi afegeix una polarització asimètrica (Gifreu).

4

La Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals

En l'estudi del paper dels mitjans de comunicació en relació amb el procés polític que ha viscut Catalunya els darrers anys mereix una atenció especial la contribució de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, i per més d'una raó.

En un sentit i, com apunta Almiron (2018), especialment TV3 ha estat objecte d'acusacions —com la d'adoctrinament— i de crítiques per una presa de posició proindependència, sense tenir en compte la diversitat de posicions a la societat. Diversos informes de seguiment del pluralisme elaborats pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya evidencien un grau alt de pluralisme polític a la CCMA. Entre d'altres, per exemple, per a l'1 d'octubre del 2017, analitzant a TV3, 3/24 —de la CCMA—, TVE Catalunya, La 1, Canal 24H —de RTVE— i a les privades de cobertura estatal Antena 3 TV, Telecinco i La Sexta, informatius diaris habituals, programació especial i programes d'opinió sobre l'actualitat (Consell de l'Audiovisual de Catalunya [CAC], 2017a), analitzant el pluralisme als espais d'opinió de les mateixes televisions el mes de setembre del 2017 (CAC, 2017c), la cobertura de les eleccions catalanes del 21 de desembre del 2017 (CAC, 2018a).

D'altra banda, pel fet que la CCMA s'encarrega del servei públic de comunicació audiovisual de la Generalitat, que s'ha de caracteritzar per una oferta de continguts «orientats a satisfer les necessitats democràtiques, socials i culturals dels ciutadans, a garantir un accés universal a la informació, la cultura i l'educació, a difondre i promocionar la llengua catalana i a oferir un entreteniment de qualitat».¹¹

També en aquest sentit, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya, en els seus informes anuals sobre les missions de servei públic en general, n'ha constatat el compliment (CAC, 2016, 2017b i 2018b).

Però el Consell de l'Audiovisual de Catalunya és un organisme regulador que té, entre les seves missions, vetllar pel compliment del pluralisme polític, social,

11. D'acord amb l'article 2 de la Llei 11/2007, que també preveu, però, que s'hauria de fer mitjançant un contracte programa: «El servei públic de comunicació audiovisual de la Generalitat consisteix, d'acord amb el que estableix l'article 23.2 de la Llei 22/2005, en la posada a disposició dels ciutadans de Catalunya d'un conjunt de continguts audiovisuals i dels altres serveis que es determinin en el contracte programa que la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals ha de subscriure amb el Govern de la Generalitat, i que és regulat pel capítol v, orientats a satisfer les necessitats democràtiques, socials i culturals dels ciutadans, a garantir un accés universal a la informació, la cultura i l'educació, a difondre i promocionar la llengua catalana i a oferir un entreteniment de qualitat.»

religió, lingüístic, cultural i territorial, i també pel compliment de les missions de servei públic de la CCMA. Es tracta, per tant, d'un organisme de regulació.

Des de l'àmbit acadèmic, tot i que la recerca s'ha centrat molt en la premsa i en les xarxes socials, també hi ha estudis que s'han ocupat específicament del paper de la CCMA i, en general, confirmen un grau més alt de pluralisme i de diversitat de veus a la CCMA.

Per exemple, l'any 2011 Hugh O'Donnell i Enric Castelló publiquen els resultats d'un estudi en què comparen, en termes de narratives, la cobertura informativa de cinc conflictes¹² entre Catalunya i Espanya que fan TVE i TVC. La conclusió d'aquest estudi ha estat molt ben resumida per Gili (2017: 34): «Aquesta recerca evidencia que a l'hora d'explicar els conflictes entre Catalunya i Espanya, TVC ofereix una diversitat de subjectes i veus més àmplia que la de TVE, creant un relat amb més actors involucrats i, per tant, més complex i complet. Així, els seus reportatges solen incloure veus contràries a les demandes que es fan des de Catalunya, per exemple declaracions de polítics contraris a la independència. En canvi, TVE tendeix a minimitzar el posicionament dels actors socials i polítics catalans, que queden en un rol secundari. En les dues televisions, els governs català i espanyol ocupen una posició preeminent respecte a altres actors».

Pont *et al.* (2016) van centrar la seva anàlisi en les tertúlies i, de manera específica, en relació amb la tardor de l'any 2014 a Catalunya, començant per la manifestació de l'11 de setembre i acabant per la consulta del 9 de novembre. El corpus d'anàlisi estava integrat per noranta-quatre tertúlies —vint d'*El Matí de Catalunya Ràdio*; vint de *L'oracle* de Catalunya Ràdio; vint d'*Els matins* de TV3, divuit de *Divendres* de TV3, i setze del 2324 del 3/24.

En el conjunt de les tertúlies, comptabilitzen 455 intervencions respecte al «dret a decidir, entès com la tesi que el poble de Catalunya estava legitimat per a expressar la seva opinió sobre l'ordenació territorial a la consulta prevista pel 9 de novembre del 2014» (Pont-Sorribes *et al.*, 2016: 4.2): el 74 % es podien identificar clarament com a favorables i el 8 % com a contràries; en el 18 % restant —«no posició»— no s'apreciava ni posicionament ni argumentació que permetés identificar-ho.

En relació amb la independència, les intervencions que s'hi refereixen són 455 en el conjunt de tertúlies estudiades i les proporcions són les següents: 25 % clarament identificables com a favorables; 7 % contràries i 68 % en què no s'identifica posicionament (Pont-Sorribes *et al.*, 2016: 4.2).

A l'hora d'interpretar aquestes dades, Pont-Sorribes *et al.* (2016) consideren que el clima d'opinió «que es desprèn del global de les tertúlies [...] és favorable de manera gairebé homogènia al dret a decidir amb diferents arguments i mitjançant una gran varietat d'actors per a vehicular i construir un discurs que gairebé elimina del clima

12. Tots de l'any 2008: sobre el transvasament d'aigua de l'Ebre a Barcelona (18.4.2008); el retorn de l'art religiós del Museu de Lleida a l'Aragó (13.5.2008); les promeses del president del Govern sobre el finançament de Catalunya (14.8.2008); el crit de «Mori el Borbó!» per part de l'aleshores diputat per ERC Joan Tardà (7.12.2008) i la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'ús de la llengua (català o castellà) a l'escola a Catalunya (28.12.2008).

d'opinió les postures ideològiques contràries (75 % - 80 %). Pel que fa al segon element, en canvi, trobem que els mitjans públics en aquest cas mostren un discurs que afavoreix la creació d'un clima d'opinió amb absència de polarització entre postures ideològiques manifestes (68 %). La diferència entre aquelles veus que ajuden a articular el discurs del clima d'opinió i les que sí que es posicionen torna a deixar les postures contràries als interessos de la tardor catalana en una minoria gairebé sense representació mediàtica (7 %). Dit en altres termes, en relació amb el dret a decidir, el discurs majoritari és favorable i el minoritari, amb diferència, és el que s'hi mostra contrari; i quant a la independència, també és el minoritari el que s'hi posiciona en contra, però aquí el majoritari és el que no es manifesta.

Palà (2018), per la seva banda, ha analitzat el relat de TV3 en la cobertura de la manifestació de l'11 de setembre del 2016 des de l'anàlisi de l'enquadrament —*framing*—: conclou que els enquadraments genèrics que hi predominen són els d'atribució de responsabilitat, de conflicte i d'interès humà, mentre que no hi apareixen els de moralitat —entesos en termes de prescripcions sobre com comportar-se— o els de conseqüències econòmiques —interpretats per l'autora com «els motius econòmics que hi ha darrere la demanda sobiranista». Palà (2018: 42) constata que en els informatius s'opta per «emfatitzar el rol del manifestant; no es dona tanta rellevància a les reaccions dels polítics, però sí en el cas del president català i, en menor proporció, dels representants dels partits que són favorables a la secessió. Les veus contràries a l'independentisme es deixen en un segon pla».

En la revisió dels treballs acadèmics que s'han dedicat a l'estudi del debat públic que es va produir amb la gran manifestació de la Diada Nacional de Catalunya del 2012, Moragas-Fernández i Montagut (2019: 274) constaten dues característiques dels discursos sobre les mobilitzacions: «a) els marcs interpretatius dominants són els d'interès humà, conflicte o atribució de responsabilitat» i «b) la cobertura mediàtica difereix en l'avaluació i el tractament dels actors protagonistes de la informació en funció de si aquesta cobertura és catalana o estatal» (la negreta era a l'original).

Un altre dels punts de debat polític ha estat la instrumentalització de la CCMA. Val la pena assenyalar que, en aquest aspecte, des de la recerca s'ha acreditat que també hi ha una especificat en relació amb els plantejaments de Hallin i Mancini sobre el model pluralista polaritzat. Guimerà i Orts (2018: 384-385) ha explicat molt bé que durant el període de govern de Jordi Pujol «el paper que Pujol va atribuir als mitjans», en els quals la CCMA ocupava una posició important, «anava més enllà de la instrumentalització, tal com la defineixen Hallin i Mancini; van ser instruments que anaven molt més enllà de la mobilització política o la difusió d'ideologia», ja que «sens dubte, la normalització lingüística o la promoció de la identitat nacional no entren dins de les previsions teòriques de Hallin i Mancini».

En el període considerat en aquest treball, aquesta situació ha canviat. Tal com han assenyalat Montagut i Moragas-Fernández (2019: 298) s'han posat «en el centre de la controvèrsia política els mitjans públics de comunicació de manera estratègica, amb especial protagonisme de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals». D'acord amb la seva anàlisi, s'ha fet, en un sentit, «a través d'una intervenció política en la direcció de la institució», amb el nomenament de Vicent Sanchis com a director com un dels episodis més qüestionats, per considerar-lo partidista. En un altre

sentit, «s'ha utilitzat la institució com a tema central de la picabaralla política durant el Procés i en període electoral, tant per defensar-la com per criticar-la, tot generant una dinàmica que encara ha polititzat més la corporació, fins i tot en contra de la voluntat dels seus treballadors». Com a conseqüència, per a les autores, això «ha provocat una manca de crítica legítima i mesurada dels encerts i errors dels continguts informatius generats per la institució i que s'hagi entrat en una dinàmica d'atac/defensa sense matisos».

En aquest sentit, es pot interpretar que la singularitat que havia tingut la instrumentalització en un període anterior s'ha diluït, a favor de la interpretació més literal dels plantejaments de Hallin i Mancini, amb un element de novetat que apunten Montagut i Moragas-Fernández (2019: 298); per a elles, «no sembla que s'hagi de tornar a un model més consensuat previ a la tensió política generada pel Procés, sinó que la percepció és que la guerra pel control polític dels mitjans públics serà central en el desenvolupament del conflicte. Això, per una altra banda, no suposa una novetat ni a Catalunya ni a Espanya, però el que sí que resulta nou és el seu grau de visibilitat *mainstream*, per dir-ho d'alguna manera, i l'agressivitat d'aquesta lluita política entorn al control dels mitjans públics».

5

Les xarxes socials

La recerca dedicada a l'anàlisi de les xarxes socials en relació amb l'anomenat procés català és més tardana, en comparació amb la centrada en els *media*, però ha estat un àmbit al qual s'ha dedicat molta atenció. D'acord amb Moragas-Fernández i Montagut (2019: 276), les primeres publicacions són del 2014. Ja en aquella data Kathryn Crameri (2014: 27) afirmava que «sense les xarxes socials i Internet, el moviment català d'independència possiblement no hauria pogut progressar tant en un espai tan curt de temps».

En tot cas, Moragas-Fernández i Montagut (2019: 276) argumenten que la recerca és abundant, tenen Twitter com a objecte d'estudi altament prioritzat i han posat atenció especial en la polarització. Els resultats disponibles validen relativament aquesta polarització o, dit en altres paraules, la recerca empírica la valida en determinats casos. Així, en concret i entre d'altres, es valida:

— una «polarització elevada» en les xarxes de retuits en els debats entorn de les eleccions de 2012 i 2015 i durant el 9-N (Di Bonito i Guerrero-Solé, 2014; Guerrero-Solé, 2017);

— la divisió «entre els líders d'influència» —o «perfils que sobresurten en les diferents comunitats» (Moragas-Fernández i Montagut, 2019: 277)— en el debat 2.0 sobre l'anunci de la Llei del referèndum (Moragas-Fernández, Grau-Masot i Capdevila, 2019).

Míriam Hatibi (2019), en una contribució específica a aquest treball, valida també la polarització fent referència a un estudi dut a terme per la consultora Sibilare —on treballa— sobre les converses a Twitter l'1 d'octubre del 2017, en què es va detectar que «les comunitats aïllades mantenen converses entre elles però no interactuaven les unes amb les altres, o no ho feien gaire. Això es traduïa en una polarització constant del debat a les xarxes socials, fomentant que grups petits interactuessin molt entre ells, actuant de manera cohesionada internament, però completament aïllats de la resta i per tant amb una fragmentació clara si la visió és més global».

Al costat d'aquestes evidències, però, la polarització es matisa. Marc Esteve del Valle i Rosa Borge-Bravo, en l'estudi de la influència potencial de les xarxes dels diputats del Parlament de Catalunya, constaten que existeix polarització, però que les evidències recollides mostren que varia en funció de les capes d'interacció. Tal com sintetitzen Moragas-Fernández i Montagut (2019: 277), «la xarxa de relació —mesurada a partir dels seguidors d'un diputat que formen part d'altres partits

polítics— és la més polaritzada, mentre que les interaccions entre partits es veuen incrementades en la xarxa de retuit i de menció».

En un altre text, les mateixes autores (Montagut i Fernández-Moragas, 2019: 295-296) argumenten de manera més precisa la seva visió sobre la polarització:

— es dibuixa «una esfera pública polaritzada, en línia amb la literatura que considera que la configuració de la discussió a l'entorn 2.0 es duu a terme a partir de comunitats homogènies que es transformen en cambres d'eco», tot i que

— falta recerca específica sobre la «xarxa de mencions, aquella en què realment els usuaris s'interpel·len», i

— el debat sobre el procés, sobretot a partir de l'1 d'octubre, «ha permès observar la proliferació de perfils que es troben al marge de les grans comunitats liderades per proindependentistes o prounionistes, i que s'estructuren en comunitats alternatives que, ocasionalment, actuen com a ponts entre comunitats».

També en la línia de la polarització, Anderson (2019: 204), que estudia monogràficament l'ús de les xarxes socials per part de dues organitzacions independentistes —Feministes per la Independència i Òmnium Cultural—, conclou que cal més recerca «centrada específicament en la polarització creixent de la política catalana, i com és desenvolupada i facilitada per les xarxes socials».

En resum, l'estudi de la recerca sobre el rol de les xarxes socials permet concloure que hi ha polarització, però encara fa falta avançar per a identificar millor en quines condicions, o en quines «capes d'interacció» i com afecta. Així mateix, la revisió de la literatura disponible també afirma que les xarxes socials en general i Twitter en particular han donat lloc a perfils de veus noves en el debat públic, tot apuntant cap a formes d'interacció cívica.

6

Comentaris finals

En les pàgines precedents, s'ha fet una revisió de la literatura que s'ha centrat en l'estudi dels mitjans de comunicació i/o el sistema comunicatiu i el procés català. Les evidències permeten concloure que es partia d'una situació de pluralisme polaritzat «internament equilibrat», d'acord amb Zallo, entre mitjans catalans, amb un ventall més ampli de posicions, i espanyols.

Amb el procés català, es produeix una polarització progressiva i asimètrica dels mitjans, en paral·lel amb la polarització política. En bona part, el caràcter asimètric ve perquè aquesta polarització és també o sobretot *editorial*, en el sentit que s'han anat elaborant dos relats polítics en termes d'eix nacional: la posició dels mitjans espanyols, a la qual en major o menor mesura en el procés s'afegeixen uns quants mitjans catalans, i la posició uns quants mitjans catalans.

També les xarxes socials han contribuït a la polarització, al mateix temps que han permès que nous actors i de tipus nous intervinguin en el debat. En aquest àmbit falta clarament més recerca sobre el seu paper i la seva influència, tant en termes de polarització com d'interacció.

Referències

- AIRA FOIX, Josep Antoni (2008). *La construcció mediàtica de l'agenda política: El pes del màrqueting polític en les estratègies partidistes: El cas de l'enquadrament mediàtic de l'Estatut de Catalunya 2006* [en línia]. Barcelona: Universitat Ramon Llull. Departament de Comunicació. <<http://hdl.handle.net/10803/9209>>.
- ALMIRON, Núria (2006). «Pluralismo en Internet: el caso de los diarios digitales españoles de información general sin referente impreso». A: *Ámbitos: Revista Internacional de Comunicación* [Sevilla], núm. 15, p. 9-31.
- (2018). «“Go and get'em!”: Authoritarianism, Elitism and Media in the Catalan crisis». A: *The political economy of communication*, vol. 6, núm. 2, p. 39-73.
- ALMIRON, Núria; NARBERHAUS, Marta; MAURI, Marcel (2016). «Mapping media accountability in stateless nations: The case of Catalonia». A: *Catalan Journal of Communication & Cultural Studies* [Tarragona], vol. 6, núm. 2, p.207-225.
- ALONSO MUÑOZ, Laura (2014). «El tratamiento de la prensa del movimiento independentista en Cataluña». A: *Sphera Publica* [en línia], vol. 2, núm. 14, p. 104-126. <<http://sphera.ucam.edu/index.php/sphera-01/article/view/231/207>>.
- ANDERSON, Paul (2019). «“Independence 2.0”: Digital activism, social media and the Catalan independence movement». A: *Catalan Journal of Communication & Cultural Studies* [Tarragona], vol. 11, núm. 2, p. 191-207.
- BERGÉS, Laura (2017). «La lluita per l'opinió pública a l'Estat espanyol: mitjans, política i empresa». *Eines per a l'Esquerra Nacional* [en línia], núm. 28, p. 36-46. <<https://www.raco.cat/index.php/Eines/article/view/327043/417536>>.
- BONET, Montse; GUIMERÀ I ORTS, Josep Àngel (2016). «When efficiency meets clientelism. Spectrum management policy and broadcasting model», *European Journal of Communication*, vol. 31, núm. 4, p. 411-425.
- CASERO-RIPOLLÉS, Andreu (2012). «El periodismo político en España: algunas características definitorias. A: CASERO-RIPOLLÉS, Andreu (ed.). *Periodismo político en España: Concepciones, tensiones y elecciones*. La Laguna: Sociedad Latina de Comunicación Social, p. 19-46.
- CASTELLÓ COGOLLOS, Enric (2015). «Masking political engagement: television coverage of a mass demonstration in Barcelona». *Television & New Media*, vol. 16, núm. 6, p. 521-537.
- CASTELLÓ COGOLLOS, Enric (ed.) (2012). *La mediatización del conflicto político: Discursos y narrativas en el contexto español*. Barcelona: Laertes.
- CASTELLÓ COGOLLOS, Enric; CAPDEVILA, Arantxa (2013). «Defining pragmatic and symbolic frames: Newspapers about the independence during the Scottish and Catalan elections». *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, vol. 19, núm. 2, p. 979-999.
- CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA (2016). *Acord 55/2016, d'aprovació de l'informe de control del compliment de les missions específiques de servei públic competència de la Generalitat de Catalunya. Any 2015* [en línia]. Barcelona: CAC, 20 juliol. <https://www.cac.cat/sites/default/files/migrate/actuacions/Acord_55_2016.pdf>.
- (2017a). *Acord 97/2017, d'aprovació de l'informe de l'Àrea de Continguts sobre el tractament informatiu de la jornada de l'1 d'octubre de 2017 (1-0)* [en línia]. Barcelona: CAC, 18 octubre. <<https://www.cac.cat/sites/default/files/2017-10/Ac.97-2017%20Tractament%201-0%20COMBINAT.pdf>>.
- (2017b). *Acord 90/2018, d'aprovació de l'informe en relació amb el compliment de les missions de servei públic competència de la Generalitat de Catalunya: Any 2016* [en línia]. Barcelona: CAC, 21 juny. <https://www.cac.cat/sites/default/files/2017-10/Informe_Servei_P_blic_2016.pdf>.
- (2017c). *Acord 107/2017, d'aprovació de l'informe 40/2017 de l'Àrea de Continguts, sobre el pluralisme als espais d'opinió de la televisió de l'11 al 30 de setembre de 2017* [en línia]. Barcelona: CAC, 29 novembre. <https://www.cac.cat/sites/default/files/2017-12/acord_107_2017.pdf>.

- (2018a). *Acord 2/2018, sobre l'Informe específic de pluralisme a la televisió i a la ràdio durant la campanya de les eleccions al Parlament de Catalunya 2017 (del 5 al 19 de desembre)* [en línia]. Barcelona: CAC, 24 gener. <https://www.cac.cat/sites/default/files/2018-02/IP_21d.pdf>.
- (2018b). *Acord 90/2018, d'aprovació de l'informe en relació amb el compliment de les missions de servei públic competència de la Generalitat de Catalunya. Any 2017* [en línia]. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya, 8 octubre. <https://www.cac.cat/sites/default/files/2018-10/Acord%2090_2018%20combinat%20Informe%20Servei%20P%C3%BAblic.pdf>.
- CRAMERI, Kathryn (2014). «*Goodbye Spain?*» *The question of independence for Catalonia*. Eastbourne: Sussex Academic Press.
- (2015). «Political Power and civil counterpower: the complex dynamics of the Catalan independence movement». *Nationalism and Ethnic Politics*, vol. 21, núm. 1, p. 104-120.
- CRUSAFON BAQUÉS, Carmina (2019). «Epíleg». A: CIVIL I SERRA, Marta; LÓPEZ, Bernat (ed.) *Informe de la comunicació a Catalunya 2017-2018* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 319-325. <incom.uab.cat/occ/informe>.
- DI BONITO, Ilaria; GUERRERO-SOLÉ, Frederic. (2014). «La campanya postmoderna: els partits en el nou entorn 2.0». A: PONT, Carles; CAPDEVILA, Arantxa (ed.). *Del carrer a les urnes: el dret a decidir, en campanya: Comunicació política i comportament electoral a les eleccions catalanes del 2012*. Barcelona: Documenta Universitaria, p. 97-113.
- ESTEVE DEL VALLE, M.; BORGE-BRAVO, Rosa (2017). «Leaders or brokers? Potential influencers in online parliamentary networks». *Policy and Internet* [en línia], vol. 10, núm. 1, p. 61-86. <<https://doi.org/10.1002/poi3.150>>.
- GIFREU, J. (2018). *El quart poder i la independència: La batalla mediàtica per l'1 d'octubre*. Barcelona: Angle Editorial.
- GIFREU, J. (2019). «Notes sobre el paper dels mitjans de comunicació en relació al Procés i especialment, en relació a l'1-0, pel que fa a la cohesió i fragmentació a la Catalunya actual». Barcelona. [Inèdit]
- GILI, R. (2017). *Els mitjans de comunicació com a legitimadors o deslegitimadors d'un projecte polític per mitjà dels frames i les estructures narratives: el cas del procés català en el període 2006-2015* [en línia]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Departament de Comunicació. <<http://hdl.handle.net/10803/460895>>.
- GONZÁLEZ, J. J.; RODRÍGUEZ, R.; CASTROMIL, A. R. (2010). «A case of polarized pluralism in a Mediterranean country: the media and politics in Spain». *Global Media Journal: Mediterranean Edition*, vol. 5, núm. 1, p. 1-9.
- GUERRERO-SOLÉ, F. (2017). «Community detection in political discussions on Twitter. An application of the retweet overlap network method to the Catalan process toward independence». *Social Science Computer Review* [en línia], vol. 35, núm. 2. <<https://doi.org/10.1177/0894439315617254>>.
- GUIMERÀ I ORTS, J. A. (2018). «El papel de la comunicación en la construcción nacional de Cataluña: Jordi Pujol y la instrumentalización política de los medios (1968-1989)». *Historia y Política* [en línia], núm. 40, p. 363-387. <<https://doi.org/10.18042/hp.40.13>>.
- HALLIN, D. C.; MANCINI, P. (2008). *Sistemas mediáticos comparados: Tres modelos de relación entre los medios de comunicación y la política*. Barcelona: Hacer. [Edició original en anglès, 2004]
- HATIBI, M. (2019) «Xarxes socials: cohesió i/o fragmentació?» Barcelona. [Inèdit]
- HUMANES, M. L.; MONTERO SÁNCHEZ, M. D.; MOLINA DE DIOS, R. i LÓPEZ-BERINI, A. (2013). «Pluralismo y paralelismo político en la información televisiva en España». *Revista Latina de Comunicación Social*, núm. 68. DOI: 10.4185/RLCS-2013-990.
- LLAMERO, L.; FENOLL, V.; DOMINGO, D. (2019). «Predictors of credibility of online media in the Spanish polarized media System. *Communication & Society*, vol. 32, núm. 2, p. 127-138. DOI: 10.15581/003.32.2.127-138.
- MICÓ, J. L; CARBONELL, J. M. (2017). «The Catalan political process for independence: an example of the partisan media system». *American Behavioral Scientist* [en línia], vol. 61, núm. 4, p. 428-440. <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0002764217693277>>.
- MONTAGUT CALVO, M.; MORAGAS-FERNÁNDEZ, C. (2019). «Polarització i espectacularització, tertúlies i periodisme. Una visió comunicativa del procés català», A: CIVIL I SERRA, M.; LÓPEZ, B. (ed.) *Informe de la comunicació a Catalunya 2017-2018* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 291-302. <<https://incom.uab.cat/occ/informe>>.
- MORAGAS-FERNÁNDEZ, C. M.; GRAU-MASOT, J. M.; CAPDEVILA, A. (2019). «La articulación de la influencia en Twitter ante el anuncio de la Ley del Referéndum en Cataluña». *El Profesional de la Información* [en línia], vol. 28, núm. 3, p. 1-17. <<https://doi.org/10.3145/epi.2019.may.20>>.

- MORAGAS-FERNÁNDEZ, C. M.; MONTAGUT CALVO, M. (2019). «Recerca en comunicació i procés català». A: CIVIL I SERRA, M; LÓPEZ, B. (ed.). *Informe de la comunicació a Catalunya 2017-2018* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 269-290. <<https://incom.uab.cat/occ/informe>>.
- MORAGAS-FERNÁNDEZ, C. M.; MONTAGUT, M.; CAPDEVILA, A. (2018). «The process en route: the metaphor of the journey as the dominant narrative for the política Discourse in Catalonia». *Critical Discourse Studies* [en línia], vol. 15, núm. 5. <<https://doi.org/10.1080/17405904.2018.1468787>>, p. 517-539.
- O'DONNELL, J.; CASTELLÓ, E. (2011). «Neighbourhood squabbles or claims of right? Narratives of conflict on Spanish and Catalan television». *Narrative Inquiry* [en línia], vol. 21, núm. 2, p. 191-212. <<https://doi.org/10.1075/ni.21.2.02odo>>.
- PALÀ NAVARRO, G. (2018). «“A punt”. Anàlisi del relat televisiu de TV3 sobre la mobilització ciutadana de la Diada Nacional de Catalunya del 2016». *Comunicació: Revista de Recerca i Anàlisi*, vol. 35, núm. 1, p. 27-45. DOI: 10.2436/20.3008.01.165.
- PERALES, C.; XAMBÓ, R. i XICOY, E. (2012). «La crisis del modelo de Estado. La sentencia del Estatut de Cataluña y el 10J». A: CASTELLÓ, Enric (ed.). *La mediatización del conflicto político: Discursos y narrativas en el contexto español*. Barcelona: Laertes, p. 61-78.
- PINEDA, A. i ALMIRON, N. (2013) «Ideology, politics, and opinion journalism: a content analysis of Spanish online newspapers». *Triple C*, vol. 11, núm. 2, p. 558-574. DOI: 10.31269/triplec.v11i2.490.
- PONT-SORRIBES, C.; ALONSO, F; GIL, R; MERCADER, A (2016). *L'articulació del discurs i el clima d'opinió de la 'Tardor Catalana' a les tertúlies de Televisió de Catalunya i Catalunya Ràdio* [en línia]. Informe CAC 2016. IX Convocatòria dels Ajuts a la recerca sobre comunicació audiovisual. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya <https://www.cac.cat/sites/default/files/migrate/study/IX_Ajuts_Tardor_Catalana_Pont.pdf>.
- PONT-SORRIBES, C.; PERALES-GARCÍA, C; MAURI DE LOS RÍOS, M. (dir.) (2018). *Anàlisi de la presència i construcció del relat del context sociopolític de Catalunya (2010-2015) a la premsa internacional*. Barcelona: Institut d'Estudis d'Autogovern.
- XAMBÓ, R.; PERALES, C.; COMAS, E. (2014). «La confrontació per l'opinió pública: els editorials dels diaris sobre la diada de Catalunya de 2012». *Arxius de Ciències Socials* [en línia], vol. 1, núm. 30, p. 109-128. <<http://roderic.uv.es/handle/10550/43473>>.
- ZALLO, R. (2013). «Polítiques de comunicació a les nacions sense estat: el cas espanyol». A: CIVIL I SERRA, Marta; BLASCO GIL, José Joaquín; GUIMERA I ORTS, Josep Àngel (ed.). *Informe de la comunicació a Catalunya 2011-2012* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 269-278. <http://incomnet.uab.cat/informe/download/2011/informe11_14.pdf>.

ANNEX

TAULA 1. *Intenció de vot al Parlament de Catalunya i preferència per la informació política en canals de televisió (en percentatge d'espectadors)*

	Total (1.081 = 100 %)	PPC	ERC	PSC	Cs	CUP	JxCat	Cat Comú Podem
TV3	48,9	10,0	79,4	15,5	12,5	79,7	88,1	27,7
La Sexta	10,3	11,2	6,0	19,3	13,6	2,7	0,9	26,5
Tele5	9,9	30,3	2,1	16,0	18,0	2,8	3,3	14,6
TVE1	8,7	19,5	1,2	21,4	20,3	0,0	0,0	10,9
A3	8,1	8,9	0,4	13,0	19,6	3,0	0,9	8,6

FONT: CEO, Baròmetre de l'Opinió Pública, 3a onada, 2018.

TAULA 2. *Intenció de vot al Parlament de Catalunya i preferència per la informació política en diaris (en percentatge de lectors)*

	Total (512 = 100 %)	PPC	ERC	PSC	Cs	CUP	JxCat	Cat Comú Podem
<i>La Vanguardia</i> (cat.)	20,1	0,0	26,9	7,1	6,5	23,4	17,4	26,1
<i>Ara</i>	14,0	0,0	24,5	0,0	0,0	25,8	21,3	7,8
<i>El Periódico</i> (cast.)	12,0	67,5	5,9	30,2	25,1	7,4	0,0	10,0
<i>La Vanguardia</i> (cast.)	10,5	0,0	3,6	24,4	19,7	1,9	7,2	9,7
<i>El Periódico</i> (cat.)	7,0	0,0	8,2	8,6	2,3	1,9	7,0	14,3
<i>El Punt Avui</i>	6,7	0,0	9,2	2,3	0,0	5,5	22,9	0,0
<i>Els País</i>	5,4	0,0	1,5	22,7	22,7	0,0	1,6	9,2

FONT: CEO, Baròmetre de l'Opinió Pública, 3a onada, 2018.